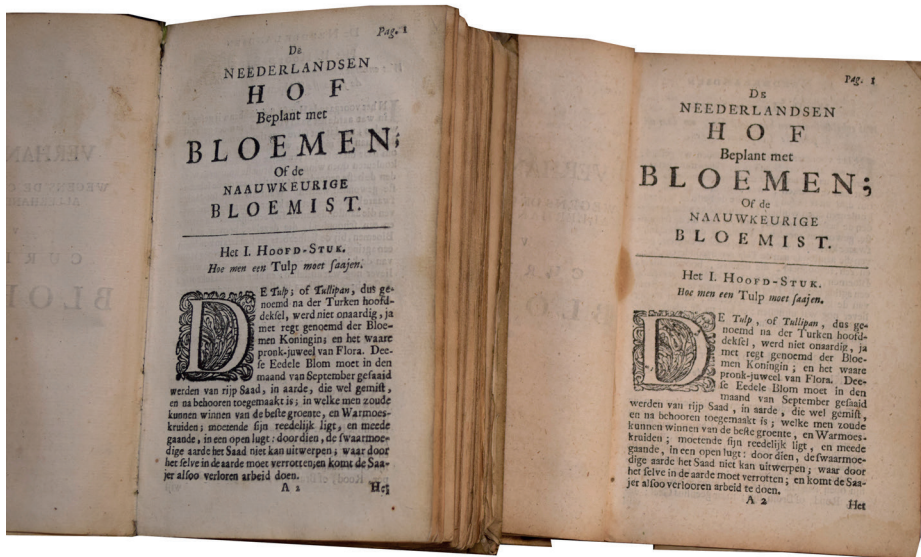

Ooit belicht vanuit drie invalshoeken de brede geschiedenis van de bloembollensector:

- Wat gebeurde er 25, 50, 75 of 100 jaar geleden?
- Een bijzonder boek uit de KAVB-bibliotheek.
- Een uitvinding die de sector sterk heeft beïnvloed.

Links het origineel, rechts de roafdruk

Roafdruk schering en inslag

We kunnen ons er nu niets bij voorstellen: boeken waarvan naast het origineel ook een goed gelijkende kopie te koop is. In de 17e en 18e eeuw was deze praktijk echter schering en inslag. Ook Hendrik van Oosten ontquam er niet aan.

Tekst en fotografie: Arie Dwarswaard

Stel dat u een boek hebt geschreven dat goed verkoopt in de boekhandel. Op een dag stapt in een willekeurige stad een boekhandel binnen, en u ziet daar een stapeltje liggen van uw boeken. U loopt erop af, bladert in het bovenste boek, en stelt vast dat dit niet uw boek is, maar een kopie waarbij uw naam als schrijver in ontbreekt. Vandaag de dag zou dit een enorme rel veroorzaken, maar in de 17e en 18e eeuw was dat heel anders. De roafdruk was een begrip.

NEEDERLANDSEN HOF

Nederland was tussen 1600 en 1800 de boekhandel van de wereld. Jaarlijks verschenen bij honderden drukkers een veelvoud aan titels van boeken. Nederland was leesland en aan die behoefte moest worden voldaan. Niet iedereen kon zich

echter de oorspronkelijke, vaak dure uitgave permitteren. Auteursrecht bestond nog niet, dus het was erg gemakkelijk om van een populair boek een goedkope uitgave te maken zonder daarin de auteur te kennen.

Dat overkwam bijvoorbeeld Hendrik van Oosten, entenier te Leiden. Hij schreef het boek *De Neederlandsen Hof*, waar informatie was opgenomen over bijvoorbeeld de teelt en vermeerdering van tulp en het enten van bomen. Het boek verscheen in vele drukken en in meer talen. Uitgever was de Leidse drukker Du Vivie. Stadsgeenoot en drukker Joh. Arnold Langerak zag er wel brood in om dit populaire boek ook uit te geven. Hij paste slechts de titel aan. Dat werd *De Naauwkeurige Bloemist* of *Nieuwe Nederlandschen Bloemhof*. De auteursnaam ontbreekt. Verder is het

boek een exacte kopie van het werk van Van Oosten. Zelfs het voorwoord is letterlijk overgenomen. Ook dit werk werd populair. Er zijn minstens zes drukken van verschenen.

COLLEGES

Van Oosten was niet de enige die te maken kreeg met roafdrukken. De grote geleerde Herman Boerhaave zag dat er boeken verschenen waarvan hij als auteur werd opgevoerd, zonder dat hij daar ook maar iets van wist. Nog een graadje erger dus dan bij Van Oosten. Studenten brachten illegale drukken uit van zijn collegestof. Boerhaave nam daarmee geen genoegen. In de *Leydsche Courant* van 9 oktober 1726 meldde hij dat er uitgevers in binnen- en buitenland waren die zonder zijn toestemming werk uitgaven dat zijn kennis bevatte. Boerhaave dreigde met juridische stappen en spoorde het bestuur van de Leidse universiteit aan om op te treden. Dat deed de senaat door zich te richten tot de Staten van Holland, dat in januari 1727 een verbod uitvaardigde op de publicatie van ongeautoriseerde uitgaven. Een mooi gebaar, maar in de praktijk betekende dit verbod niet veel.

Van Boerhaave verscheen bijvoorbeeld het illegale werk *Historia plantarum* uit 1727, dat in feite een samenvoeging was van alle planten die Boerhaave in de Leidse Hortus in 1710 en 1720 had beschreven in de *Index Alter*. De editie uit 1727 was volgens het titelblad in Rome gedrukt, maar is volgens de Boerhaave-kenner G.A. Lindeboom waarschijnlijk illegaal in Leiden gedrukt. In 1731 en 1738 verschenen van dit zelfde werk nog twee drukken bij de Londense drukkers Knebel en Knapton. Net als bij Van Oosten was het ook hier de naam van Boerhaave die garant stond voor succes. En daar wilde iedereen wel een graantje van mee pikken.

Veel was er niet te doen tegen deze praktijken. Als schrijver moest je er maar op hopen dat de eerste druk een groot succes was. Als er dan een roafdruk kwam, was er toch aan die eerste uitgave wat verdiend. ♦